

Kader ve Kaza İnancının Öğretimi

Mustafa ÖCAL

Yard. Doç. Dr.; Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Özet

İslâm'ın kader ve kaza inancı, iman esasları içerisinde en zor anlaşılana ve anlatılanıdır. Özellikle İlköğretim çağı çocuklarının konuyu anlamaları ve kavramaları son derecede zordur. Zorluğuna rağmen bu konu, din eğitimcileri tarafından her seviyedeki çocuk ve gence anlatılmak durumundadır. İşte bu makalede böylesine zor bir konuyu anlatabilmek için yeni bir yöntem düşünülmüş ve çizimli bir anlatım denenmiştir. Makalede, birincisi (A kişi); Allah'a ve diğer iman esaslarına inanan ve iyi bir mümin olarak yaşayan, ikincisi (B kişi); inanan ama büyük günahlar da işleyen, üçüncüsü (C kişi) ise; Allah'a inanmayan kişinin hayat çizgisi üzerinden insanların kaderleri anlatılmaktadır.

Abstract

Teaching the Divine Destiny

Teaching the Islamic belief of destiny is one the most complicated issues to be both taught and learned. However complicated this issue might be, it is the responsibility of the religion teachers to give an explanation of this notion that is suitable to the children and adolescents. The article, proposes a method of teaching the divine destiny through some figures. Figure (A) symbolizes a good believer who believes in Allah and other belief principles; figure (B) symbolizes a wrongdoer, who believes in all of principles of faith at the same time, but he commits some sin occasionally; and figure (C) symbolizes an unbeliever.

Anahtar Kavramlar : *Din öğretimi, din eğitimi, inanç esaslarının öğretimi*

Key Words : *Teaching religion, religious education, teaching of belief principles*

A. Giriş

Kader ve kaza meselesi, çocuk, genç veya yaşlı hemen herkesin kafasını en çok meşgul eden çok çetrefil bir konudur. Bir başka ifade ile; inanç esasları içerisinde anlaşılması ve anlatılması en zor olanıdır. Bunun bir sebebi; konunun soyutluğu ve delil aranmaksızın kesin inanmayı gerektirmesi ise, bir başka sebebi de; başa gelen ve yaşanan birtakım olayların akıl ve mantık sınırlarını zorlaması ve açıklamasının yapılamamasıdır. Gerçekten de kader, “neden?”i, “niçin?”i kolay kolay açıklanamayan bir muammadır. Başa geldikçe, yaşandıkça insanları bazen sevindirmekte, bazen üzmektedir. Hatta bazen de bunalıma bile sürüklemektedir.

Bazı insanlar, başlarına gelen birtakım işlerden iyi ve olumlu olanlarına sevinirler. Elde edilen sonuç, sırf kendi çalışmalarının ve başarılarının neticesi imiş gibi onunla gururlanırlar. Buna karşılık aynı insanlar; başına gelen ve arzu etmediği bir biçimde sonuçlanan işlerden ise; şikayetçi olurlar. Bazen suçu veya sorumluluğu başkalarının üzerine atarlar, bazen de alın yazılarının veya kaderlerinin kötülüğüne(!) hamlederek, feleğe(!) kahrederler. Bu gibi işlerden neden sorumlu tutulduklarını anlayamazlar veya anlamak istemezler. Sonuçta alın yazılarına/kaderlerine lanet ederler. Bu düşünce ve inanca sahip olanlar, duygularını şarkılarla, türkülerle dışa yansıtarak, teselli bulmaya ve avunmaya çalışırlar:

Yazıklar olsun, yazıklar olsun,

Kaderin böylesine yazıklar olsun!..

Yahut:

Lanet olsun sana ey zalim felek,

Beni deşirmende taşa döndürdün...

Veya;

Kader, kahpe kader, ağlarını ördün mü?

Yârdan yok hiç haber, yâr kaldın mı, öldün mü?!..

gibi...

Özellikle birtakım sıkıntıları olan gençler, bir taraftan böylesine şarkı ve türkülerle avunurken, diğer taraftan da meraklarını gidermek veya kafalarında oluşan soru veya sorunlara bir çözüm yolu bulabilmek için okullarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerine, dışarıda ise karşılaştıkları din görevlilerine yahut da

konu ile ilgisi olduğunu bildiği veya tahmin ettiği herkese soru yöneltirler. İşte konu ile ilgili olarak okullarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerine yöneltilen bazı sorular:¹

- ✓ İnsanların dünyaya gelişlerinde kendi tercih ve tesirleri olmadığına göre, yani Allah kendi tercihiyle insanları yarattığına göre, onları niçin cezalandırıyor? (Lise 2.sınıf Erkek.).
- ✓ Benim ne yapacağımı Allah önceden nasıl bilip yazıyor? Öyle ise, yaptıklarımın sorumluluğundan olmamam gerekmez mi? (İlköğretim Ok. 7. sınıf - Lise 1. ve 2. sınıf Kız-Er.).
- ✓ İnsanların bazıları daha çocuk yaşlarında iken ölüyorlar. Bu, İlahî adâlete sığar mı? (Lise 2.sınıf Er.).
- ✓ Kişi kendi kaderini kendisi belirleyemez mi? (Lise 3. sınıf Kız).
- ✓ Allah'ın belirlediği kadere rağmen nasıl hür olabiliriz? (Lise 2.sınıf Kız-Er.).
- ✓ Allah, insanları neden eşit yaratmadı? (Bazılarını neden kör, topal, sakat, deli vb. özürlü yarattı?) (İlköğretim Ok. 7. sınıf - Lise 2.sınıf).
- ✓ Kâinatta mutlak adaletten bahsedilebilir mi? (Lise 3.sınıf Er.).
- ✓ Allah cennetlikleri, cehennemlikleri önceden biliyordu da, bizi niye yaratarak dünyaya gönderdi? (İlköğretim Ok. 8. sınıf - Lise 2. sınıf Kız)
- ✓ Madem ki kader-kaza diyorsunuz, o halde birini öldürünce neden sorumlu oluyorum? (İlköğretim Ok. 7. sınıf Er.-Lise 2. Er.).
- ✓ Fakirlik bir insanın kaderi midir? (Lise 3.sınıf Er.).
- ✓ Bazı kadınlar arzu ettikleri halde çocuk sahibi olamıyorlar. Allah'ın gücü her şeye yettiğine göre, niçin onlara da çocuk vermiyor? Bu bir adaletsizlik değil midir? (Lise 3.sınıf Kız).
- ✓ Neden herkes iyi değildir? Allah istese herkesi iyi yapamaz mıydı? (İlköğretim Ok. 8. sınıf - Lise 2. sınıf Kız).

¹ Burada verilen sorular, Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Daire Başkanlığınca yaz tatillerinde muhtelif yıllarda ve illerde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenleri için düzenlenen ve "Öğretim Üyesi" sıfatıyla görev yaptığımız Hizmet İçi Eğitim Kurslarında tespit edilmiştir. Söz konusu Kurslara katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenleri idi. Ancak aralarında İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenleri de bulunmakta idi. Kursların yapıldığı yerler ve yıllar şöyledir: Edirne (1982), Bursa (1982 ve 1983), Samsun (1988), Kütahya (1989), Van (1990), Bartın (1991 ve 2000), İstanbul (Kartal Anadolu İmam-Hatip Lisesi) (1999). Ayrıca iki defa da İlkokul/İlköğretim okulları sınıf öğretmenleri için düzenlenen "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Formasyon Kazandırma Kursları"nda da aynı görevi ifa ettik. Bu kursların yapıldığı yerler ve yıllar ise: Kırşehir (1991), Elazığ (1992)'dir.

- ✓ Müslüman olmayan bir bölgede veya ülkede doğan ve İslâm'dan haberi olmayanların suçu nedir? Bu onların kaderi midir? Ayrıca onlar nelerden sorumludur? (İlköğretim Ok. 7. sınıf Kız - Lise 2. sınıf Er.).
- ✓ Din insanları sınırlamakta mıdır? Din, özgür düşüncenin önünde bir engel gibi geliyor bana, açıklar mısınız? (Lise 1. 2. 3. sınıf Er.).
- ✓ Tecavüze uğrayan bir kıza/kadına insanlar olumsuz gözlerle bakmakta ve zamanla o kadın kötü ve yanlış yollara sürüklenebilmektedir. Bu durum onun alın yazısı mıdır? Ayrıca, bu kadının sorumluluğu nedir? (Lise 2. ve 3. sınıf Kız.)
- ✓ Ben Allah'a inanmıyorum. Beni böyle sakat yaratan Allah'ı ben nasıl kabul ederim?!.. (Ayakları sakat 18 yaşında bir Lise öğrencisi kız.)
- ✓ Allah neden bu genç yaşında bana böyle bir hastalık verdi? Bütün arkadaşlarım neşe içerisinde güle-oymaya hayatlarını yaşarken, beni neden bu hale koydu?!.. (21 yaşında gırtlak kanseri teşhisiyle ameliyat olan bir üniversiteli kız.)

İşte gençlerin bu ve benzeri sorularının her biri makul bir şekilde cevaplanması ve çözüme kavuşturulması gereken birer problem olarak karşımızda durmaktadır. Şayet gençlerin kafalarında oluşan bu tür soru ve sorunları belli ölçülerde açıklığa kavuşturarak cevaplayabilirsek, onların kader inançlarının sağlıklı bir şekilde gelişmesine yardımcı olabiliriz. Ruh dünyalarında oluşan sıkıntıların dağılmasına ve kafalarındaki birtakım problemlerin çözümüne katkıda bulunabiliriz. Aksi takdirde, onlar bir "kader çıkmazı" içerisinde boğulabilir ve bunalıma düşebilirler. Hatta bir kısmı intihara bile yönelebilir. Nitekim buna benzer olayları zaman zaman çevremizde duyuyor, radyo ve televizyon haberlerinde dinliyor, gazetelerden okuyoruz.

Gençlerin kafalarındaki kader ve kaza ile ilgili soru ve sorunların çözüme kavuşturulmasında yardımcı olabilecek konumda olanlar ise; öncelikle din eğitimcileri (Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenleri ile İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenleri) ve din görevlileridir. Onlar, hem kader ve kaza konusunu İslâm'ın özüne sadık kalarak anlatmak ve hem de çocuk, genç veya yetişkin her seviyedeki insanın kafasına takılan bu tür soruların uygun bir biçimde açıklamasını yapmak durumundadırlar. İşte biz bu düşünceden hareketle, din eğitimcisi (Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ve İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmeni) ve din görevlisi olarak hizmet yapmakta olan meslektaşlarımıza ve ayrıca konuya ilgi duyan herkese yardımcı olabilmek amacıyla, insan hayatını sembolize eden bir çizim üzerinden kader ve kaza konusunun öğretimi ile ilgili olarak yeni bir öğretim yöntemi geliştirmeye çalıştık.

Bizim burada sunacağımız kadere imanla ilgili öğretim yöntemi, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde “Özel Öğretim Yöntemleri/Metotları” derslerinde 1990’lı yılların başından beri her yıl tekrar tekrar anlatılarak denenmiş ve öğrencilerimizle tartışılmıştır. Ayrıca bu yöntem, aynı yıllarda “Din Kültürü ve Ahlâk Öğretimi” derslerini okuttuğumuz Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği/İlköğretim Okulu Öğretmenliği Bölümünde de denenmiş ve oradaki öğrencilerle de tartışılmıştır. Kezâ; aynı öğretim yöntemi, yukarıda söz konusu ettiğimiz ve 1990’lı yıllarda düzenlenen Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenleri Hizmet İçi Eğitim Kurslarında da 5 defa denenmiş ve kursiyer öğretmenlerimizin de katkılarıyla sunacağımız çizim ve anlatıma son şekli verilmiştir.

B. Kader ve Kaza Öğretimi

1 – Önce Bir Durum Tespiti Yapılmalıdır

“Giriş” kısmında; her seviyedeki insana olduğu kadar, bilhassa çocuklara anlatılması ve kavratılması güç olan konuların başında kader ve kaza konusunun geldiğine vurgu yapmıştık. Zorluğuna rağmen bu konuya, İlköğretim okullarının 8. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders konuları arasında yer verilmiştir. Ayrıca Lise 2. sınıf programında tekrar etmektedir. Öte yandan, İmam-Hatip Lisesi ve İlahiyat Fakültelerinde okutulmakta olan Kelâm dersinin ana konularından biri de kader ve kaza’dır. Ayrıca, Eğitim Fakültelerinin İlköğretim Öğretmenliği Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı programları arasında yer alan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin konuları arasında da kader ve kaza konusu yer almaktadır.

Kader ve kaza konusunun zaman zaman ele alındığı bir başka yer ise, camilerde yapılmakta olan vaazlar ve Cuma hutbeleridir. Kısaca bütün bu örgün ve yaygın eğitim-öğretim kurumlarında kader ve kaza konusu çocuklara, gençlere ve yetişkinlere anlatılmaktadır.

Din eğitimcileri veya din görevlileri, bu kadar geniş ve yaygın bir anlatım alanı olan kader ve kaza konusunu nerede, hangi sınıfta veya seviyede, kimlere anlatmak durumunda olursa olsun, muhataplarına öncelikle düşündürücü bazı sorular yönelterek, bir durum tespiti yapmalıdırlar. Bunun için; halk arasında kullanılan söz ve deyimlerden yararlanılabilir. Meselâ; Bazı insanlar, başlarına bir iş geldiğinde inancının gereği olarak ve bir teslimiyet içerisinde;

“- Kaderim bu imiş, ne yapayım?”

“- Alın yazımda bu da varmış, elden ne gelir?!..”

vb. derken, başka bazıları ise inanç za’fiyetinden dolayı ve isyan halinde;

“- Olmaz olsun böyle kader!..”

“- Lanet olsun böyle aln yazısına!..”

vb. ifadelerle kaderlerine lanet okur ve isyan ederler.

Çocuklara ve gençlere bu ve benzeri ifadeler hatırlatılarak, hem onların düşünceleri konu etrafında yoğunlaştırılabilir ve hem de bunlardan ne anladıkları sorulabilir. Sonra düşündüklerini açıklamaları istenir. Burada dikkat edilecek şey; soruların çocuk veya gençlerin anlayabilecekleri seviyede olmasıdır.

Kader kavramından sonra, “kaza” kavramı üzerinde durulabilir. Çocuk ve gençlere;

“- Kaza ne demektir?”

şeklinde yöneltilecek soruya karşılık, onlardan alınacak cevaplara göre açıklamalar yapmaya devam edilebilir.

Eğer çocuklar “kader” ve “kaza” kavramlarını isabetli olarak açıklayabilmişlerse, “doğru” olduğu tasdik edilerek ve daha net ifadelerle öğretmen/hoca tarafından konu toparlanmalıdır. Yanlış cevap alınmış veya hiç cevap alınmamış ise, bazı örneklerden hareketle daha açık ve öğrencilerin konuyu kavramalarını kolaylaştırabilecek yeni sorular yöneltilebilir. Meselâ;

“- Arabaların çarpması veya devrilmesi sonucu insanlar ölmekte, yaralanmakta yahut sakat kalmaktadır. Bu olaylara ne denir?” Yahut da;

“- Fabrikada meydana gelen patlamada bir kişi öldü, üç kişi yaralandı” denildiği zaman ne anlıyorsunuz?...” gibi.

Alınacak cevap, şüphesiz ki “kaza”, “trafik kazası” yahut “iş kazası” olacaktır. Cevap üzerine hemen şu açıklama yapılabilir:

“Çocuklar, demek ki o kazada ölen veya yaralanan insanların kaderlerinde bu şekilde ölmek veya yaralanmak varmış. Günü geldiğinde kaza oldu. Şimdi insanların hayatını sembolize eden çizimler üzerinden bu hususa daha da açıklık getirmeye çalışalım,” denildikten sonra aşağıdaki çizim üzerinden konu açıklanabilir.

2 – Kader ve Kaza Konusunun İnsanların Hayat Çizgileri Üzerinden Anlatımı

Kader ve kaza konusunun çocuk ve gençler tarafından iyi kavranabilmesi için; **A. B. ve C** olarak nitelendirdiğimiz üç ayrı insanın hayat çizgisi üzerinden aşağıdaki çizimler yardımıyla anlatımı yapılabilir. Anlatıma, insanların fitratlarına yani doğumlarında sahip oldukları bazı özelliklerine ve yeteneklerine dikkat çekilerek başlanabilir. Şöyle ki:

Örnek olarak kullanacağımız muhayyel kişilerin her üçünün de, 1929’da ana rahmine düştüklerini (**Bk. Çizim: 1/1, 2/1, 3/1.**) ve

1930 yılında dünyaya geldiklerini varsayalım. **(Bk. Çizim: 1/2., 2/2., 3/2.)** Onlar dünyaya, -zengin-fakir, köylü-şehirli, kız veya erkek, beyaz veya siyah ırktan, Müslim veya gayr-i Müslim bir anne-babadan...kısaca her kimden, nasıl, ne zaman veya nerede dünyaya gelmiş olurlarsa olsunlar- “fitrat” üzeredirler.² Yani her üçü de doğuştan, “hakki, gerçeği kabul ve idrak etme yeteneğine” sahiptir.³ Saf, tertemiz ve kendilerine verilecek doğru veya yanlış, iyi veya kötü her şeyi alıp benimsemeye yetenekli oldukları gibi, yöneltilecekleri her şeyi yapmaya da hazırdırlar.⁴ Ayrıca kendilerine, büyüdükçe geliştirerek kullanabilecekleri akıl ve hür/özgür irade verilmiştir. **(Bk. Çizim: 1/3, 2/3, 3/3.)**

Öte yandan, Yüce Allah tarafından önceden gönderilmiş olan Kur’an-ı Kerim’de yer alan emir ve yasaklar Peygamber (s.a.v.) vasıtasıyla insanlara bildirilmiş, **(Bk. Çizim: 1/4, 2/4, 3/4)** o bilgileri de anne ve babası ile din eğitimcileri (Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ile İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenleri), vâizler ve diğer bazı büyükleri kendisine anlatmıştır. **(Bk. Çizim: 1/5, 2/5, 3/5.)**

1945 yılında yani 15 yaşında bülüğa ererek dinî sorumluluklarının başlamış olduğunu kabul ettiğimiz bu gençler/kişiler, bu süre zarfında her konuda olduğu gibi, dinî bilgi, tutum ve davranışlar geliştirme açısından da -yeterli veya yetersiz- bir öğrenme ve alıştırma dönemi geçirmişlerdir. Yani, genel eğitimlerinin yanında ailesi ve yakın çevreleri tarafından kendilerine birtakım dinî bilgiler ve ahlâkî tutum ve davranışlar kazandırılmıştır. Ayrıca, önceki sınıflarda gördükleri Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri vasıtasıyla belli ölçüde dinî bilgilerini geliştirmişlerdir.

Bu yaşa kadar büyüklerinin yönetimleri, kontrolleri ve sorumlulukları altında olan bu genç insanlar, artık bir yol ayırımının başına gelip, orada akıl ve hür/özgür iradeleri ile başbaşa kalmışlardır. **(Bk. Çizim: 1/6., 2/6., 3/6.)** Onlar artık her ne söyler/konuşur ve yaparlarsa sorumlulukları kendilerine aittir.

Gençlerin karşılarna çıkarılan yol ayırımı, iki farklı istikamete giden yol değil, tıpkı karayollarında (- - - -) şeklindeki kesik çizgilerle belirlenen bir ayırım (şeritler) gibidir. Yani toplumdaki inanan veya inanmayan bütün insanların içli-dışlı birlikte yaşadıkları bir ortamdır. Gençlere, kendi akıl ve hür iradelerini kullanarak bu yollardan/şeritlerden birini tercih etme hakkı tanınmış ve onlar da tercihlerini yapmışlardır. Buna göre:

² Bk. Buhârî, Tefsir, Sûre, 30; Kader, 3; Müslim, Kader, 23, 25; Sünnet, 18; Tirmizî, Kader, 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV. 24.

³ Bk. Yazır, Elmalılı M. Hamdi, Hak Dini Kur’an Dili, ts. c. VI. sh. 3824.

⁴ Bk. Gazâlî, İhyâu Ulûmi’d-Din, c. III. sh. 56.

Birinci genç (A kişi);

Çizimimize göre birinci genç **(A kişi);** daha yol ayrımının başında iken kendi özgür iradesi ile tercihini doğru yol istikametinde yapmıştır. **(Bk. Çizim 1/7.)** O, tam bir dinî inanç ve iman sahibi olmuştur. Ömür boyu ibadetlerini eksiksiz yapmıştır. Ahlaklı bir insan olarak yaşamış ve hiçbir büyük günah işlememiştir. İşlediği bazı küçük günahlardan veya hatalardan dolayı ise, hemen pişman olarak tevbe etmiş, Yüce Allah'tan af ve mağfiret dilemiştir. Her zaman kaderine razı olmuş ve tevekkül içerisinde bulunmuştur. Başına gelen bir çok şeyin kendi istek ve iradesi doğrultusunda yaratıldığına, bazılarının da -kendisi istememiş olmakla birlikte- Yüce Allah'ın takdiriyle yaratıldığına inanmış ve kabullenmiştir. Başına gelen hiçbir olay onu kaderine lanet okumaya yöneltmemiş ve Allah'a karşı isyankâr olmamıştır. O, kendi aklını ve özgür iradesini kullanarak ömür boyu iyi ve doğru olan istikamette yürümüş ve öyle yaşamıştır. Onun bütün hayatı Kirâmen Kâtibîn adlı melekler tarafından **"amel defteri"**ne kaydedilmiş, yani gizli kamera ile filme alınmıştır. **(Bk. Çizim: 1/8.)** Neticede bu insan, iyi bir mümin ve Müslüman olarak 2003 yılında 73 yaşında ölmüştür. **(Bk.Çizim: 1/9.)**

Kader: İşte bu **(A) kişinin,** 1929 yılında ana rahmine düşeceği, 1930 yılında dünyaya geleceği, büyü çağına eriştiğinde, aklını ve özgür iradesini kullanarak doğru yolu tercih edip, iyi bir mümin ve Müslüman olarak yaşayacağı ve o iman üzere 2003 yılında öleceği ezelde/önceden Allah Teâlâ tarafından biliniyordu. Bunun için onun kaderi, -duvar takviminin önceden hazırlanarak, yılbaşından itibaren kullanılmaya hazır hale getirilmesi gibi- bu şekilde belirlenmiştir. Bu durum onun kaderini oluşturmuştur. **(Bk. Çizim: 1/10.)**

Kaza: Yılbaşından itibaren, duvar takviminin her gün bir yaprağının koparılması gibi, bu insanın hayat boyu olayları günü gününe yaşaması ise kaderinin kaza edilmesidir. Bu durumda, **Çizim 1.'e göre A kişi,** 15 yaşına geldiğinde ömrünün/kaderinin bu kadar zamanını kaza etmiştir. Orta yaşa geldiğinde 40 yıllık kısmını, ölüm yılı olan 2003'teki 73 yıllık yaşlılık halinde ise kaderinin tamamını yaşamış yani kaza etmiş olarak dünya hayatına veda etmiştir. **(Bk. Çizim: 1/11.)**

İkinci genç (B kişi);

Çizimimize göre ikinci genç **(B kişi)** de; yol ayrımının başında iken asıl tercihini doğru yol istikametinde yapmıştır. **(Bk. Çizim: 2/7.)** Yani o da dinî inanç sahibidir. Ancak ibadetlerin bazılarını veya bazen yapmış, bazılarını veya bazen yapmamıştır. Bazı büyük günahları işlemekten kaçınmamıştır. Fırsat buldukça bilerek ve isteyerek ahlak dışı davranışların içerisine girmiştir. Trafik

kuralına göre ifade edersek; hatalı ve tehlikeli sollamalar yaparak yoluna devam etmiştir. **(Bk.Çizim: 2. çengelli oklar.)** Bazen başına gelenlerin kendi istek ve iradesi doğrultusunda gerçekleştiğini bilerek ve kabullenerek kaderine razı olmuş ve sabretmiştir. Fakat istemediği olayların başına gelmesinden dolayı ise, hoşnutsuz olmuş ve tepki göstermiştir.

Bu kişi yaptığı yanlışlardan ve işlediği büyük günahlardan dolayı bir gün pişmanlık duyarak içtenlikle tevbe etmiş olsa idi, belki Yüce Allah tarafından affedilecekti. Ancak yaptığı yanlış işlerden dolayı pişmanlık duymadığı ve tevbe etmediği için “günahkâr mümin” olarak hayatını tamamlamıştır. Onun hayatı da Kirâmen Katibîn adlı melekler tarafından “**amel defterine**” kaydedilmiş, yani gizli kamera ile filme alınmıştır. **(Bk. Çizim: 2/8.)** Neticede o da 2003 yılında 73 yaşında ölmüştür. **(Bk. Çizim: 2/9.)**

Kader: İşte bu **(B) kişinin** de, 1929 yılında ana rahmine düşeceği, 1930 yılında dünyaya geleceği, bülüğ çağına eriştiğinde, aklını ve özgür iradesini kullanarak doğru yolu tercih eden bir mümin ve Müslüman olacağı, fakat buna rağmen birtakım büyük günahlar işleyerek yaşayacağı ve o şekilde 2003 yılında öleceği ezelde/önceden Allah Teâlâ tarafından biliniyordu. Bunun için onun kaderi de, -duvar takviminin önceden hazırlanarak, yılbaşından itibaren kullanılmaya hazır hale getirilmesi gibi- bu şekilde belirlenmiştir. Bu durum onun kaderini oluşturmuştur. **(Bk. Çizim 2/10.)**

Kaza: Yılbaşından itibaren, duvar takviminin her gün bir yaprağının koparılması gibi, bu insanın da hayat boyu olayları günü gününe yaşaması ise kaderinin kaza edilmesidir. Bu durumda, **Çizim 2.'ye göre B kişi**, 15 yaşına geldiğinde ömrünün/kaderinin bu kadar zamanını kaza etmiştir. Orta yaşa geldiğinde 40 yıllık kısmını, ölüm yılı olan 2003'teki yaşlılık halinde ise kaderinin tamamını yaşamış yani kaza etmiş olarak dünya hayatına veda etmiştir. **(Bk. Çizim: 2/11.)**

Üçüncü genç (C kişi);

Çizimimizdeki üçüncü genç **(C kişi)** ise; daha yol ayırımının başında iken tercihini yanlış yol istikametinde kullanmıştır. **(Bk. Çizim: 3/7.)** O, Allah'a, Peygambere ve diğer inanç esaslarına inanmamıştır. İnanmadığı için de, doğal olarak ibadet etmemiştir. Hayatını İslâm dininin öngördüğü inanç ve hayat tarzının dışında sürdürmüş ve öyle tamamlamıştır. Ancak zaman zaman iyi ve insani davranışlarda da bulunmuştur. Yani iyi ve inanan insanlar gibi davranmış ama inanç bakımından tekrar asıl yoluna dönmüştür. **(Bk. Çizim: 3. çengelli oklar.)** Fakat bu kişi, Allah'a ve kadere inanmadığı için, başına gelenlerden dolayı tevekkül etmemiş,

genellikle isyan halinde olmuştur. Onun hayatı da, tıpkı diğerlerinin (A ve B kişilerin) hayatları gibi, Kirâmen Katibîn adlı meleklerce **“amel defteri”**ne kaydedilmiş, yani gizli kamera ile filme alınmıştır. **(Bk. Çizim: 3/8.)** Nihayet o da, 2003 yılında 73 yaşında iken ölmüştür. **(Bk. Çizim: 9.)**

Kader: Bu **(C) kişinin** de, 1929 yılında ana rahmine düşeceği, 1930 yılında dünyaya geleceği, ancak bülüğ çağına eriştiğinde, aklını ve özgür iradesini kullanarak yanlış yolu tercih edip, İslâm’a göre inançsız/kafir olarak yaşayacağı ve o şekilde 2003 yılında öleceği ezelde/önceden Allah Teâlâ tarafından biliniyordu. Bunun için onun kaderi de, -duvar takviminin önceden hazırlanarak, yılbaşından itibaren kullanılmaya hazır hale getirilmesi gibi- bu şekilde belirlenmiştir. Bu durum da onun kaderini oluşturmuştur. **(Bk. Çizim: 3/10.)**

Kaza: Yılbaşından itibaren, duvar takviminin her gün bir yaprağının koparılması gibi, bu insanın da hayat boyu kaderindeki olayları günü gününe yaşaması ise onun kaderinin kaza edilmesidir. Bu durumda, **Çizim 3’e göre C kişi**, 15 yaşına geldiğinde ömrünün/kaderinin bu kadar zamanını kaza etmiştir. Orta yaşa geldiğinde 40 yıllık kısmını, ölüm yılı olan 2003’teki yaşlılık halinde ise kaderinin tamamını yaşamış yani kaza etmiş olarak dünya hayatına veda etmiştir. **(Bk. Çizim: 3/11.)**

a) İlköğretim Okullarında (Çocuklara) Kader ve Kaza Konusunun Anlatımı

İlköğretim Okullarının 8. sınıfına gelmiş çocuklar 14 yaş civarındadır. Bazıları bülüğe ermiş yani dinî bakımdan sorumluluk çağına gelmiş, bazıları ise, henüz bülüğe bile ermemiştir. Onun için -yukarıda durumları tasvir edilen A B ve C kişilerinin hayatları hatırlatılarak- şu şekilde bir giriş yapıp, konunun anlatımına başlanabilir:

“- Çocuklar, siz yaşınız gereği dinî sorumluluklarınız açısından artık yol ayırımının başındasınız. **(Bk. Çizim: 1/6. Çizim: 2/6. Çizim: 3/6.)** Aklınızı kullanarak bu yollardan birini kendi özgür iradenizle seçmek ve tercih etmek durumundasınız.

“Eğer siz (A) kişi gibi; Allah’a, Peygamberine inanıp, kader ve kaza dahil bütün inanç esaslarını kabul edip, kulluk görevlerinizi ve ibadetleri yaparak iyi ve doğru yolda yürümek ve ömür boyu temiz ve dürüst bir hayat sürmek isterseniz, Allah sizi o yöne yöneltir ve istediğiniz gibi bir hayat yaşamınızı sağlar. Yani hayatınızı/kaderinizi bu şekilde kaza ederek yaşamaya devam edersiniz. Ömrünüzü tamamlayıp öldükten sonra doğrudan cennete gidersiniz.”

“Şayet, siz ikinci (B) kişi gibi; iyi ve doğru yolu tercih etmekle yani Allah’a Peygambere ve kader konusu dahil diğer inanç esaslarına inanmakla birlikte, ibadetleri bazen veya bazılarını yapıp bazen veya bazılarını yapmazsanız, zaman zaman küçük-büyük birtakım günahlar işlemeyi isterseniz, Allah Teâlâ sizin bunları yapmanıza mani olmaz. Böylelikle siz de hayatınızı/kaderinizi bu şekilde yaşamış, yani kaza etmiş olursunuz. Onları yapmaktan veya yapmamaktan dolayı sorumluluk size aittir. Öldükten sonra/mahşerde Allah’ın huzurunda yapıp-ettiklerinizin hesabını vermek durumunda kalırsınız.”

“Buna karşılık siz, üçüncü (C) kişi gibi; Allah’a, Peygambere ve kader dahil diğer inanç esaslarına inanmayan bir insan olarak yaşamayı tercih ederseniz, Allah da sizin istediğiniz gibi bir hayat sürmenize mani olmaz. Siz ne yiyip ne içme ve nerede, nasıl bir hayat sürme arzusu taşırırsanız, Allah sizi öyle yaşatır. İsteklerinizin hiçbirine mani olmaz. Hayatınızı/kaderinizi bu şekilde yaşamış yani kaza etmiş olursunuz. Öldükten sonra ise çarptırılacağınız cezaya razı olacaksınız demektir.”

“Çocuklar, şunu iyi biliniz ki; insan bir iş yapmak için kendi özgür iradesi/isteği ile iyi veya kötü hangi yolu tercih ederse Allah ona mani olmaz ve kendisini o yöne yöneltir. Burada sorumluluk kişiye aittir. Çünkü Allah, insana özgür olarak kullanabileceği bir akıl ve irade vermiştir. Aklı sayesinde insan, iyiyi kötüyü ayırt etme yeteneğine sahip kılınmıştır. Ayrıca Peygamberler vasıtasıyla kitaplar göndermiş, neyin iyi, neyin kötü olduğunu insanlara bildirmek amacıyla şöyle buyurmuştur:

“Biz ona, eğri ve doğru iki yolu da göstermedik mi?..”⁵
“Şüphesiz ona yol gösterdik; buna kimi şükreder, kimi de nankörlük (eder).”⁶ “Kim yararlı iş işlerse kendi lehinedir. Kim de kötülük işlerse, kendi aleyhinedir. Rabbin, kullara karşı zalim değildir.”⁷

“İnancımıza göre sorumlu olmayanlar, küçük yaştaki çocuklarla toplumda “deli” olarak nitelendirilen ve aklını kullanamayacak durumda olanlardır. Onların dışında herkes akıllarının miktarı/zekası, bilgisi ve becerisi oranında sorumludur.”

- **Takvim örneği/benzetmesi**

Şimdi, kader ve kaza konusuna, her yaştaki insan için olduğu gibi, çocuklar ve gençler için de takvim benzetmesinden yararlanarak

⁵ Beled, 90/10.

⁶ İnsan, 76/3.

⁷ Fussilet, 41/46.

daha da açıklık getirebiliriz. Bu maksatla çocuklara şöyle bir soru yöneltebiliriz:

“- Çocuklar, 365 yapraktan oluşan duvar takvimlerinin sayfalarında bazen: *“Bu gün ay tutulacaktır,”* bir başka zaman: *“Ramazan Bayramının birinci günü,”* yahut da: *“Kurban Bayramının başlangıcı”* yazar. Resmi bayramların olacağı günler belirtilir. Gerçekten de o günler geldiğinde ay tutulur, yahut dinî ve resmi bayramlar başlar... Peki çocuklar, söyleyin bakalım; ay tutulması veya bayramların başlaması, takvimi hazırlayanlar oraya öyle yazdıkları için mi gerçekleşmektedir?”

Çocukların düşünceleri için kendilerine bir müddet süre verilmeli, sonra cevapları dinlenmeli. Eğer çocuklardan;

“- O olaylar, takvimi hazırlayanlar yazdığı için gerçekleşti” diyenler olursa, hemen yeni bir soru yöneltebilir:

“- Diyelim ki öyle... Biz de kendimize göre bir takvim hazırlasak ve rast gele günlere: *“bu gece ay tutulacak”* yahut *“bugün Ramazan Bayramının başlangıcı”* veya *“Kurban Bayramının 1. günü”* diye yazsak, gerçekten de o gece ay tutulur, bayramlar yapılır mı?”

Böyle bir soruya çocukların “evet” demeleri herhalde mümkün değildir. Hemen arkasından:

“- O halde, takvimi hazırlayanlar o gece ayın tutulacağını veya bayramların başlayacağı günleri, bir yıl öncesinden nasıl bildiler de oraya yazdılar? Kendi bilgileri ile ay tutulacağını veya bayram yapılacağını tespit ettiler ve yazdılar, değil mi?”

“İşte çocuklar, Yüce Allah da, bizim her birimizin ne zaman, hangi anne ve babadan, kaç yılında, nerede, kız veya erkek çocuk olarak dünyaya geleceğimizi sınırsız bilgisi ile ezelde/önceden biliyordu. Hatta sizin gelip bu sınıfta benim öğrencim, benim de sizin öğretmeniniz olacağımı da biliyordu. Bütün bunları -takvimdeki bilgilerin belirlenmesi gibi- her birimizin kaderi olarak belirledi. Bakın bu gün ben geldim ve size bu konuyu anlatıyorum, siz de dinliyorsunuz. Kaderimizin bu kısmını birlikte yaşıyoruz, yani kaza ediyoruz. Demek ki; kaderimiz olarak belirlenenlerin bu şekilde yaşanmasına veya olayların meydana gelmesine ise, “kaza” diyoruz...”

“Trafik veya iş kazaları da böyledir. Kimin ne zaman, nerede veya nasıl çalışacağını ve çalışırken bir kaza geçirip geçirmeyeceğini, geçirecekse nasıl bir kaza geçireceğini Allah ezelde/önceden biliyordu. Bütün bunlar o kişinin kaderi olarak ezelde/önceden belirlenmişti. Günü gelince olayların yaşanması ise; kaderin “kaza”sı olarak gerçekleşmesidir.”

“Burada şöyle bir benzetme de yapabiliriz: Eğer kader; önceden hazırlanmış bir takvim gibi ise, kaza da; yaşandıkça yazılan bir hatıra defteri gibidir...”

b) Gençlere ve Yetişkinlere Kader ve Kaza Konusunun Anlatımı

Özgür irade ile yapılan işler ve kişinin sorumluluğu

Kader ve kaza konusunun lise ve üniversite seviyesindeki gençlerle yetişkin insanlara öğretiminde de, ilköğretim okulu öğrencilerine anlatılırken kullanılan yöntemler -takvim benzetmesinde olduğu gibi- aynen kullanılabilir. Ancak onlara ilaveten, gençler ve yetişkinler tarafından zaman zaman sorulan şu tür sorulardan yararlanılarak konu genişletilebilir:

“- İnsan kendi kaderini kendisi belirleyebilir mi?..”

“- İnsan her zaman kendi kaderini belirleyebilecek şekilde niyet, tutum ve davranışlarda bulunabilir mi?”

Peki bu tür sorulara nasıl cevap vermek gerekir? Yani insan gerçekten kendi kaderini kendisi belirleyebilir mi? Bir başka ifade ile; insanın kendi özgür istek ve iradesi ile yaptığı işler, niyet, tutum ve davranışları, kaderinin belirlenmesinde ne kadar etkindir? Yine bir başka ifade ile; kişi kendi özgür istek ve iradesi ile kaderinin belirlenmesinde mi rol oynamakta, yoksa sadece kaderinin o kısmının kaza edilmesine ve bu şekilde yaşanmasına mı sebep olmaktadır?

Bu tür sorulara, kendi istek ve irademizin kaderimizin bir kısmının belirlenmesinde veya o şekilde yaşanmasında etkili olduğu için “evet” dememiz mümkün iken, bir kısmı için “evet” diyebilmemiz mümkün değildir. Ayrıca bu soruya cevap verebilmek için “**irade ve sorumluluk**” kavramına açıklık getirmek ve bunun sınırlarını belirlemek gerekir.

İnsan vücudunda; kalp atışı, nefes alış-verişi, kan dolaşımı gibi, istek ve irade dışı yapılan ve kişinin sorumlu tutulmadığı faaliyetleri vardır. Buna karşılık konuşmak, okumak, yazmak, yürümek, yemek, içmek... gibi isteğe bağlı olarak yapılan işler vardır ki, bunlara da iradeli işler denilir. İşte kişi, kendi istek ve iradesi ile yaptığı bu ikinci tür işlerden sorumludur. Bu açıklamalardan sonra diyebiliriz ki; **irade, insanın her hangi bir konuda özgür olarak tercih hakkını kullanmasıdır.**

Kişinin özgürce iradesini ve tercih hakkını kullanması ise, kendisine sorumluluk ve sonuçlarına katlanma yükümlülüğu getirmektedir. Konuya şu şekilde daha da açıklık kazandırabiliriz:

Yolda yürürken, birden yol ayırımına geldiğinizi düşününüz: Yollardan birinin başındaki tabelada; yolun güzellikleri, cazip

tarafları anlatılıyor. Hoşa gidebilecek zevkli bazı özellikleri dile getiriliyor. Bu yolda gidenlerin, zevkten âdetâ başlarının döneceği, hatta sarhoş olacakları belirtiliyor. Ama sonunun mutlaka uçurum olduğu, uçurumun ise, insanın ne zaman ve nasıl karşısına çıkacağına bilinmediği de vurgulanıyor. Eğer kişinin şansı varsa, zamanında dönüş yapabileceği, ama bunun zayıf bir ihtimal olduğu hatırlatılıyor...

Diğer yolun başındaki tabelada ise; yol boyunca gördükleri rızıklardan temiz ve helâl olanların hepsinden -helâl yoldan kazanılmak şartıyla- yenilip-içilebileceği yazılıdır. Aşırı zevk veren bazılarının ise; -Yüce Rabbimizin onları yasaklaması sebebiyle-yenilmemesi ve içilmemesi gerektiği belirtilmektedir. Kısaca, hayatınıza belirli bir sınır çiziliyor. Şeytana uymayın, nefsin aşırı bazı isteklerine boyun eğmeyin, deniliyor. Bu ikazlara uyulduğu takdirde, geniş ve düz bir asfalt yolda yürür gibi, emin adımlarla, kazasız-belasız bir şekilde yaşamaya devam edilebileceği belirtiliyor. Bu yolda her şey hesaplı, plânlı ve programlı olduğu için kaza yapma, uçuruma yuvarlanma ihtimali yok denecek kadar azdır, deniliyor. Yol boyunca nefse hakim olunarak, aşırı bazı zevklerden fedâkârlık yapıldığı takdirde, yolun sonunda (cennette) daha büyük ve doyumsuz zevklerin ebedî olarak tadılabileceği de ısrarla vurgulanıyor...

İşte insanoğlu, doğup, büyüüp, iyiyi-kötüden ayırt edebilecek, yani özgür olarak iradesini kullanarak sorumluluk yüklenecek yaşa geldikten sonra, bu yol ayırımına gelmiş demektir. Artık o, akli ve özgür iradesi ile baş başadır. Kişi bu yollardan hangisine yönelirse, kendi özgür iradesi ile yönelmiş/tercih etmiş olacaktır. İşte bu anlamda düşünürsek, insan kendi kaderini kendisi belirlemiş olur. Onun için iyi veya kötü işler yapmasından Allah değil, kendisi sorumludur.

Özgür irade dışı meydana gelen işler ve kişinin sorumluluğu

Kaderin, insanın özgür istek ve iradesinin dışında gerçekleşen kısmı da vardır. Meselâ; bir insanın kaza geçirip sakat kalması, bir şeyi yapmayı çok istemesine rağmen kendi iradesi dışında ortaya çıkan bazı engeller sebebiyle onu yapamaması, istemediği halde başına bazı işlerin gelmesi...vb. gibi. İnsanlar başlarına gelen veya yaşamak zorunda kaldığı bu tür işlerden sorumlu değildir. Böyle bir durumla karşı karşıya kalan **kişi**:

İnanan bir kimse ise; başına gelenlerden dolayı kaderine razı olur. Allah'ın kendisini bu şekilde bir sınava tabi tuttuğunu bilir ve: *"Beterin beteri vardır, başıma daha kötü ve olumsuz haller de gelebilirdi"* diye düşünerek, Allah'a şükreder ve rahatlar.

İnançsız ise; kendince kadere lanet okuyarak(!) veya “feleğe kahrederek(!)” isyan halinde bunalıma düşebilir.

İşte kader ve kaza konusunun anlatımının zor tarafı burasıdır. Din eğitimcilerini (Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ile İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerini) burada çok önemli sorumluluklar beklemektedir. Bu durumda olan insanlar için şöyle bir yol izlenebilir:

Allah Teâlâ, insanların kaderlerinde neler olduğunu yani hayatlarında başlarına neler geleceğini ve nasıl bir hayat yaşayarak ömürlerini nerede ve nasıl tamamlayacaklarını gizlemiştir. Peygamberler dahil hiç kimse, gerek kendi geleceği ve gerekse toplumların ve dünyanın geleceği hakkında kesin bilgiye sahip değildir. Onun için her insan, geleceğe daima umutla bakmak durumundadır. Hayata ve geleceğe böyle bakış, insanı rahatlatır, huzur ve mutluluğu yakalamasına sebep olur..

Çünkü, İslâm inancı insanlara; “Allah’tan umut kesilmez”, “Mevlâ görelim ne’yeler, ne’ylerse güzel eyler” felsefesini telkîn eder. Kezâ: “beterin beteri vardır” ifadesi de bu anlayışın bir başka ifade biçimidir. Ayrıca, başına gelen bir işten dolayı geçici olarak üzülen insan, belki o iş veya kaza sebebiyle zamanla hiç ummadığı veya beklemediği bir iyilik, güzellik veya rahatlamaya sahip olabilir.⁸ İşte başına gelen birtakım olaylardan dolayı sıkıntıya ve bunalıma düşmüş ve adeta isyan havasına bürünmüş olan insanlara bu ve benzeri ifadelerle yaklaşıp, onlar teselli edilebilirler.

Öte yandan kaderin gizli olması, insanları daima umutlu olmaya, çalışmaya yöneltmekte ve bu umudun ve çalışmanın sonucunda da bilim ve teknoloji gelişmektedir. Çünkü, şayet bir bilim adamı çalışıp-çabalamasına rağmen başarılı olamayacağını önceden bilmiş olsa idi, o işe hiç başlamazdı. Halbuki çabasının sonunda maksadına erişip erişemeyeceğini bilemeyen insanlar, daima çalışmış çabalamışlardır. Onların bir kısmının çabaları boşa giderken, bir kısmı ise amacına ulaşmıştır. Böylelikle bilim ve teknoloji gelişmiştir.

c) Kader ve kaza konusu tartışmaya açılmalı mıdır?

Hangi seviyede öğretimi yaptırılırsa yaptırılınsın, kader ve kazanın bizatihi kendisi yahut da bir başka ifade ile mahiyeti tartışmaya açılmamalıdır. Çünkü kader; mahiyetini ancak Allah’ın bilip, çözebileceği bir sırdır.⁹ Yalnızca burada verilenler gibi bazı örnekler üzerinde açıklamalar yapmakla yetinilmelidir. Çünkü kader

⁸ Bk. Bakara, 2/216.

⁹ Bk. Kılavuz, A. Saim – Köten, Akif – Çetin, Osman – Algül, Hüseyin, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi –Kaynak Kitap- İstanbul, ts. sh 196.

ve kaza, ne ilköğretim okulu seviyesindeki çocukların, ne lise veya üniversite öğrencilerinin ve ne de bilgi ve kültür seviyesi ne olursa olsun yetişkin insanların gereği gibi kavrayıp, tartışabilecekleri bir konu değildir. Kaderin gereği gibi anlaşılıp idrak edilemeyeceğini çok iyi bilen Peygamber Efendimiz de, konunun tartışılmasını açık ve kesin bir dille yasaklamıştır. Şöyle ki:

“Bir gün, kader konusunu tartışmakta olan arkadaşlarını gören Peygamber Efendimiz, onlara şöyle çıkmıştır:

“- Siz bununla mı emrolundunuz, yoksa ben size bunun için mi gönderildim? Sizden öncekiler bu konuda tartışmaya başladıkları zaman helâk olmuşlardır. Bir daha sakın ola ki bu konuda tartışmayasınız!...”¹⁰

Öyle ise diyebiliriz ki; -hangi seviyede olursa olsun- kader ve kaza konusu işlenirken, benzetme ve örneklerden hareketle kısa, net ve seviyeye uygun açıklamalarla yetinilmelidir. Daha detaylı açıklamalara yahut yorumlamalara girilmesi uygun değildir.

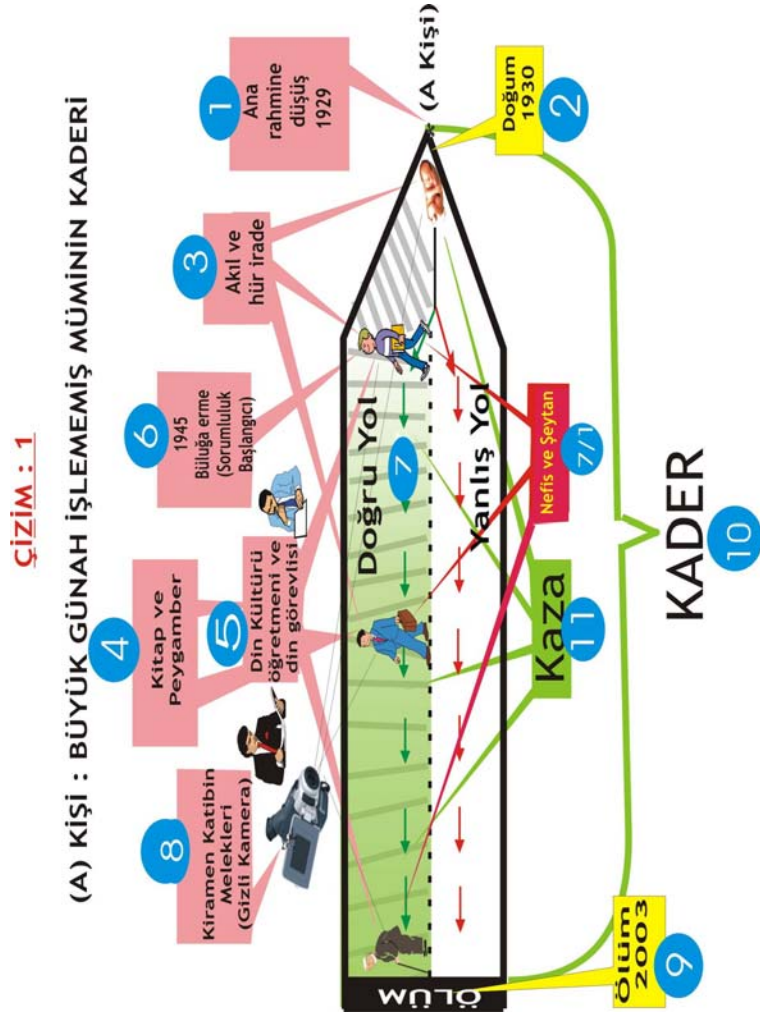
¹⁰ Tirmizî, Kader, 1.

C. SONUÇ

Baş tarafta da ifade edildiği gibi; kader inancı çocuk, genç veya yetişkin herkesin kafasını en çok meşgul eden “muamma” bir konudur. Bundan dolayı anlaşılması ve anlatılması olabildiğince zordur. Anlatan kim ve ne kadar bilgi sahibi olursa olsun, eğer anlatacağı kişilerin gelişim düzeylerini, anlama yeteneklerini, genel kültür ve dini kültür bakımından alt yapılarını yeterince bilemez ve ona göre uygun anlatım yöntemi ve örnekler seçemezse, muhataplarının kafasındaki düğümü çözmek yerine daha da karmaşık hale getirebilir. Dolayısıyla onların kader çıkmazında ve girdabında boğulmalarına sebep olabilir.

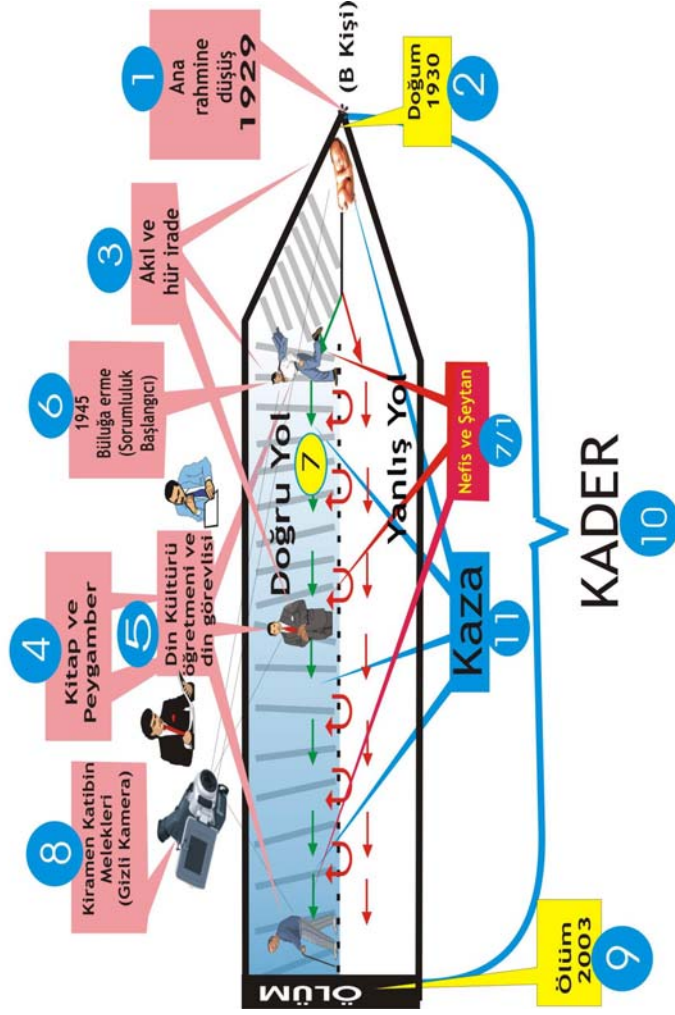
Öyle ise, kader ve kaza konusunu anlatacak din eğitimcileri (Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ve İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenleri) ve din görevlileri, bilgi bakımından konuya iyice vâkıf olmanın yanında, onu iyi bir üslûp ve yöntemle anlatabilme yeteneğine ve kapasitesine de sahip olabilmelidirler. Kendisine sorulan soruları sabırla dinleyip, anlamaya çalışarak uygun bir üslûp ve lisanla açıklama yapabilmelidir. Öyle ki, bu konuyu kendisinden dinleyenlerin kafalarında kader konusunda problem yoksa, daha da aydınlanabilmiş olmalı. Kafalarında problem olan ve kader çıkmazında bocalayanlar ise, rahatlayabilmelidirler. Aksi takdirde, anlatan kişi vebal altında kalır. Çünkü bu konu, başka bazı bilim dallarındaki herhangi bir konuyu yanlış anlatmaya benzemez. Sözelimi; Matematikten bir problemin yanlış çözümlenmesi sadece o problemi ilgilendirir, diğerlerinin doğru çözümlenmesine engel olmaz. Tarihten bir konu hakkında yanlış bilgi verilmesi, diğer konuların da yanlış anlatılması veya anlaşılması anlamına gelmez. Halbuki, genelde “iman/inanç” konuları, özelde ise kader konusu onlardan çok farklıdır. Bu konunun anlatımında kullanılacak üslûp, anlatım tarzı, verilen örnekler dinleyici konumunda olanların inanç dünyalarını temelden etkileyebilir. Onları imana veya inkâra yöneltebilir. O bakımdan kader konusunu anlatmak durumunda olan herkes, çok ama çok dikkatli olmak zorundadır.

ÇİZİMLER

ÇİZİM : 2

(B) KİŞİ: BÜYÜK GÜNAHLARI OLAN MÜMİNİN KADERİ

ÇİZİM :3

(C) KİŞİ : İNANÇSIZ VEYA MÜNAFİK İNSANIN KADERİ

